

KLOOSTER!

*‘Ik ben geen
strateeg, ik doe
dingen op gevoel’*

EEN LEVEN LANG AL MAAKT STEF BOS LIEDJES VANUIT HET VERLANGEN OM TEGENSTELLINGEN TE DURVEN ZIEN ÉN ZE BIJ ELKAAR TE BRENGEN. ARJAN BROERS GAAT MET HEM IN GESPREK. BOS: 'EIGENLIJK MAAK IK ÉÉN LANG LIED.'

Stef Bos over de grond waaruit hij leeft

'Vertrouwen is als een huis dat je moet bouwen'

TEKST ARJAN BROERS | FOTOGRAFIE LIEKE ANNA

Vk heb een theorie over jou', begin ik, want soms moet je iemand die al dertig jaar in de spotlights staat een beetje prikkelen. Maar dat is hier niet nodig. Stef Bos zet koffie en neemt me mee over zijn lommerrijke en vrolijk chaotische woonstek, net over de Belgische grens. Zijn kinderen hebben er speelruimte, zijn vrouw Varenka Paschke een atelier, er is een huiselijke muziekstudio en een plek vol licht en boeken waar wij neerstrijken.

Stef Bos bruist van de energie en, ja, van vertrouwen. 'Ik hoop dat ik aan het einde van dit interview weer iets meer van mezelf begrijp' zegt hij. Het is geen koketterie. Hij laat zich bevragen, stelt wedervragen, zoekt naar woorden. 'Ik heb een roeping', zegt hij. 'Tets heeft me in beweging gebracht om verhalen te verzamelen en terug te geven.'

Even later verwoordt hij het scherper: 'Misschien is mijn werk eerder noodzaak dan roeping. Er komt zoveel bij me binnen, ik moet oppassen dat het me niet te veel wordt. Daarom ben ik ooit de stad uitgegaan. Ik moet mijn indrukken kanaliseren en dat doe ik met liedjes.'

Wat wordt je dan te veel? 'Ik vind dit een moeilijke tijd. Ik heb soms zo'n moeite met het materialisme, de leegte die veel mensen ervaren en de valse gedachte dat je gelukkig wordt door spullen te kopen. We durven niet in het grotere geheel te staan.'

Je vader vroeg je ooit: waar geloof jij in? 'Ik was zestien en protestants opgevoed, maar ik geloofde er niet meer in. Dat zei ik hem, een beetje bozig zoals een puber dat doet. Hij ging niet met me in discussie, maar vroeg me: "Vertel eens, waar geloof je dan wel in?" Briljant hè? Een vraag waarmee ik op weg kon.'

We gaan het over vertrouwen hebben. 'Een mooi thema! Vertrouwen is als een huis dat je moet bouwen, met vloeren en muren en ramen. Het fundament is natuurlijk mijn ouders. Mijn vader was principieel, ook in zijn geloof, maar hij liet anderen steeds meer in hun waarde. Mijn moeder staat voor de verbeelding, het theater en het mystieke. Deze twee mensen hebben mij grootgebracht.'

OVER STEF

Stef Bos (Veenendaal, 1961), deed zijn theateropleiding in Antwerpen en brak in 1990 door met *Is dit nu later*, kort daarna gevolgd door zijn grootste hit *Papa*. Hij deed inspiratie op in Afrika en kreeg al in 2000 een Gouden Harp voor zijn werk tot dan toe. Hij schreef boeken en speelt graag in theaters. In 2009 maakte hij met het Metropole Orkest het project *In een ander licht*, met twaalf songs waarin Bijbelverhalen het vertrekpunt zijn. Hij is getrouwd met de Zuid-Afrikaanse beeldend kunstenaar Varenka Paschke. Ze hebben drie kinderen en wonen afwisselend in Zuid-Afrika en België.

Je bent, als gevoelig kind, niet verzopen in de ruimte die je kreeg? 'Dat heb ik wel veel gezien, mensen die naar drank of drugs grijpen om overeind te blijven, zeker als er succes komt. Dat is mij nooit gebeurd. Ik heb vrij snel begrepen dat ik een zuivere verhouding moet houden met de bron, en dat ik niet zelf de bron ben. Vroeger dacht ik dat ik mooie liedjes moest gaan zitten maken. Tegenwoordig loop ik achter de wagen. Alleen als ik me overgeef, kan ik schrijven.'

Hoe houd je die verhouding zuiver? 'Ik ben geen straatteeg, ik doe dingen op gevoel. Ik doe bijvoorbeeld geen schnabbels. Ik zou een hoop geld kunnen vragen voor een half uur met een concertband, maar ik word er niet gelukkig van. Bovendien moet ik dan ook *Papa* zingen als ik er geen zin in heb. Ik heb het geluk dat ik van het theater houd en dat de mensen al tien jaar trouw terug blijven komen. Daardoor weet ik ongeveer wat ik in een jaar verdien en houd ik veel vrijheid.'

Is het geloof van je jeugd deel van jouw gebouw van vertrouwen? 'Ik ben opgegroeid in het positieve nieuwtestamentische geloof dat God liefde is. Ik beschouw de Bijbel als onze mythologie, met schitterende verhalen en diepe wijsheden. Ik ben niet kerkelijk, maar door de opstelling van mijn ouders heb ik niet het kind met het badwater weggegooid.'

Welke rol speelt taal in je leven? Met een grote grijs: 'Mijn vrouw zegt wel eens: "Je maakt geen zin af, behalve op het toneel". Er gebeurt namelijk veel in mijn kop, ik ben altijd alert op invallen en inzichten en mooie zinnestjes. Het is vast niet toevallig dat ik het Vlaams en later het Afrikaans leerde kennen. Dat verrijkte mijn eigen taal. Het Vlaams is omfloerster, niet zo eenduidig direct. Het Afrikaans is poëtisch.'

En Afrika? 'Afrika heeft me enorm veel geleerd. Ik ben er bijvoorbeeld anders gaan samenspelen. Als ik nu met muzikanten werk, wil ik minder bepalend zijn, ik ben benieuwd wat er ontstaat. En ik ben er gevoeliger geworden voor religie. Ik herinner me de muzikant die me vertelde dat hij zong voor zijn voorouders. Ik vond dat onzin, tot ik op een dag in de spiegel keek en zag dat mijn voorouders, nu ik ouder word, letterlijk in mijn gezicht tevoorschijn komen. Verdomme, dacht ik, ze zingen letterlijk door me heen!'

Afrika is ook minder geordend dan hier. Rauwer. 'Go with the flow, ook in de chaos van het leven. Zo'n dreiging van een virus dat kwetsbare mensen doodt – dat kennen ze daar elk jaar! Ik heb in Afrika trouwens ook iets geleerd over de kerk. Ik heb voor verschillende

goede doelen dingen gedaan en heb er grote ngo's aan het werk gezien, die vooral druk leken om hun eigen werk in stand te houden. Ik logeer graag op missieposten, want daar ben ik religieuzen tegengekomen die echt geïnteresseerd zijn in de mensen, hun taal leren, in alle eenvoud helpen. Er is een hoop ellende uit de kerk voortgekomen, maar dat is er óók. Weet je trouwens dat ik eens in de abdij van Westmalle heb opgetreden?'

Voor de broeders? 'Toen ik in Antwerpen studeerde, aten we vaak bij Jean. Hij was een grote ruige kerel die had gevaren en daarna een restaurantje was begonnen. Wij kwamen dan wat later en hij kookte voor ons voor de helft van de prijs. Vaak draaide hij dan Jacques Brel en zaten we uren te praten. Toen ik mijn eerste hits kreeg en de smaak van de maand was geworden belde Jean me op. Hij zei: "De broeders van Westmalle hebben mij geholpen toen ik geen geld had en voor mezelf wilde beginnen. Nu zou ik graag iets terugdoen, door jou voor hen te laten zingen". Ik vond het een prachtig idee – natuurlijk wilde ik niet dat hij mij betaalde – en we zijn daar samen op bezoek geweest. Dat was een topdag. Ik dacht aan die tekst van de apostel Paulus: "Wees afkerig van het kwade en gehecht aan het goede". Zij deden dat, want zoals ze Jean geholpen hadden, hielpen ze meer mensen. Ik heb er gezongen en gitaar gespeeld, het was heel bijzonder. En goed bier hadden ze er ook.'

Ben je wel eens wanhopig? 'Toen corona begon. Ik zou aan een theatertoer beginnen in Nederland, mijn gezin was nog in Kaapstad. Alles werd stilgelegd en ik ging als de bliksem naar ze toe, maar toen sloot het net zich. Zuid-Afrika ging in een strenge lockdown, waarbij het leger en de politie controleerden dat je niet op straat kwam. We konden het land ook niet uit.'

Voor ons gezin was het top, we hebben het samen heel goed gehad. Maar zelf had ik het er enorm moeilijk mee. Ten eerste door het gebrek aan vrijheid, ik voelde me een gekooid dier. Ik mocht niet naar buiten en kon niet zingen voor publiek - mijn manier om me te louteren.'

'En verder: ik ben mijn leven lang bezig om mijn angsten in de ogen te kijken en ze los te laten. Weet je, tot mijn veertigste scheidde ik in mijn broek voor de dood. Ik vond het heel erg voor de wereld dat ik er straks niet meer ben. Maar die angst verdween en er kwam steeds meer licht voor in de plaats. Ik ben akkoord met de dood, want ik ben deel van een groter geheel.'

'Maar opeens verkrampte de hele wereld alsof de zon werd verduisterd. Ik voelde hoezeer die reactie te maken heeft met de angst voor de dood en het noodlot. Terwijl de schoonheid van het leven juist op dat kruispunt ligt! Ik snap wel dat er maatregelen genomen

'Dit is hoe ik kijk. En dit leidt, vreemd genoeg, tot één lang lied'

moesten worden om kwetsbare mensen te beschermen, maar het wezenlijke werd niet aangeraakt. We hebben als samenleving een enorm gebrek aan antwoorden en proberen dan maar grip te krijgen op dat virus. Praktisch mogen virologen en technocraten best hun zegje doen, maar ik wou dat er ook een *homo universalis* aan het roer stond die het grotere plaatje zag. Die zegt: dit is wennen voor ons, want we geven al code oranje af als er wat sneeuw valt. Maar dit hoort echt bij het leven.'

Jij gaat dat niet vertellen? 'Ik kan best wat met jou zo wat zitten praten, maar ik moet niet gaan preken in het theater. Ik moet liedjes brengen. Dat past bij mij.'

Toch heb ik een theorie? 'O ja. Vertel eens.'

Jij speelt in je liedjes voortdurend met tegenstellingen en paradoxen. En je vertelt steeds dat het allemaal bij elkaar hoort: het tijdelijke en het eeuwige, de liefde en de kwetsbaarheid. Daarom luisteren mensen graag naar je: je verwoordt iets wat zij hopen of aanvoelen, maar waar ze zelf geen woorden voor hebben. Jij stelt gerust: je kunt het uithouden met de tegenstrijdigheden van het leven, want het is deel van het grotere geheel. Archetypisch is dat de rol van de priester. Lachend: 'Had ik toch het klooster in moeten gaan! Maar het is waar. Ik worstel en schuur wel hoor, in het leven, maar niet in mijn teksten. Ik ben geen Alex Roeka en geen Maarten van Roozendaal. Een vriend zei: "Weet je waarom Papa zoveel doet?" Ik zei: "Nee, want ik vind *De wedstrijd* van Bram Vermeulen veel mooier". Hij zei: "Stef, je begrijpt je eigen liedje niet. Je hebt *Pa* van Doe Maar, *Je wordt ouder papa* van Peter Koelewijn – maar jij bent de enige die een brug bouwt. Jij noemt alle verschillen tussen jou en je vader en zegt ten slotte: "Papa, ik hou steeds meer van jou". Dus jouw analyse klopt als een bus. Dit is hoe ik kijk. En dit leidt, vreemd genoeg, tot één lang lied. Er zijn slechte strofes tussen en een paar hele goeie, maar dit is wat ik te vertellen heb.' ■

Arjan Broers is theoloog, zelfstandig werkzaam als journalist en hij verzorgt het programma-aanbod van het Dominicaan Klooster in Zwolle; www.arjanbroers.nl